

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.6.3.36>

STATUS PROCESOWY PODMIOTÓW PRZY STOSOWANIU TYMCZASOWEGO DOSTĘPU DO RZECZY I DOKUMENTÓW

Anton Chub

kandydat nauk prawnych (Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-6661-4799

e-mail: AntonChub@ukr.net

Adnotacja. Zbadano nowoczesne i poprzednie krajowe ramy regulacyjne regulujące sposób prowadzenia działań w celu zapewnienia postępowania karnego. Przeprowadzono analizę porównawczą opinii naukowców i krajowego prawa postępowania karnego w odniesieniu do pewnego zakresu problematycznych zagadnień, które dotyczą procedury zapewnienia tymczasowego dostępu do rzeczy i dokumentów na wszystkich etapach jego stosowania, statusu podmiotów, które biorą udział w stosowaniu tymczasowego dostępu do rzeczy i dokumentów jako środka zabezpieczenia postępowania karnego. Stwierdzono, że w nauce prawa karnego od dawna formułowana jest opinia, że każdy uczestnik postępowania karnego jest obdarzony statusem procesowym, który wyklucza prawa procesowe, obowiązki i odpowiedzialność (elementy statusu procesowego osoby). Obecność tych trzech elementów statusu procesowego daje możliwość stwierdzenia, że osoba w postępowaniu karnym występuje jako jego uczestnik.

Słowa kluczowe: status procesowy podmiotów postępowania karnego, uczestnicy postępowania karnego, tymczasowy dostęp do rzeczy i dokumentów, prawo postępowania karnego, prawa, środki zabezpieczenia postępowania karnego, sąd, prokurator, czynności dochodzeniowe.

PROCEDURAL STATUS OF SUBJECTS IN APPLICATION TEMPORARY ACCESS TO ITEMS AND DOCUMENTS

Anton Chub

Doctor of Law (Kyiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-6661-4799

e-mail: AntonChub@ukr.net

Abstract. The modern and previous domestic normative base regulating the order of carrying out of measures of maintenance of criminal proceedings is investigated. A comparative analysis of the views of scholars and domestic criminal procedure legislation on a range of issues related to the procedure for providing temporary access to things and documents at all stages of its application, the status of entities involved in the use of temporary access to things and documents, as measures to ensure criminal proceedings. It is concluded that the science of criminal procedural law has long formed the idea that each participant in criminal proceedings is endowed with procedural status, which excludes procedural rights, duties and responsibilities (elements of procedural status of the person). The presence of these three elements of procedural status makes it possible to assert that a person in a criminal

Key words: procedural status of subjects of criminal proceedings, participants in criminal proceedings, temporary access to things and documents, criminal procedure legislation, rights, measures to ensure criminal proceedings, court, prosecutor, investigative actions.

ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СТАТУС СУБ'ЄКТІВ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ТИМЧАСОВОГО ДОСТУПУ ДО РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ

Антон Чуб

кандидат юридичних наук (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-6661-4799

e-mail: AntonChub@ukr.net

Анотація. У статті досліджено сучасну та попередню вітчизняну нормативну базу, що регулює порядок вжиття заходів забезпечення кримінального провадження. Здійснено порівняльний аналіз думок науковців та вітчизняного кримінального процесуального законодавства щодо певного кола проблемних питань, які стосуються процедури забезпечення тимчасового доступу до речей та документів на всіх етапах його застосування, статусу суб'єктів, які беруть участь у застосуванні тимчасового доступу до речей і документів, як заходу забезпечення кримінального провадження. Зроблено висновок, що у науці кримінального процесуального права давно сформована думка про те, що кожен учасник кримінального провадження наділений процесуальним статусом, який виключає процесуальні права, обов'язки та відповідальність (елементи процесуального статусу особи). Наявність цих трьох елементів процесуального статусу дає можливість стверджувати, що особа у кримінальному процесі виступає його учасником.

Ключові слова: процесуальний статус суб'єктів кримінального провадження, учасники кримінального провадження, тимчасовий доступ до речей та документів, кримінально процесуальне законодавство, права, заходи забезпечення кримінального провадження, суд, прокурор, слідчі дії.

Вступ. Питання визначення кола учасників кримінального провадження були й залишаються предметом багатьох наукових досліджень та дискусій. Вони існували ще задовго до набуття чинності новим КПК України. Самі ж наукові дискусії та суперечності породжувались недосконалістю понятійного апарату КПК України 1960 року. Зокрема, вже недіючий КПК України у п. 8 ст. 32 містив процесуальну норму, яка визначала перелік осіб, які в розумінні Кодексу виступали учасниками кримінального процесу. Хоча попередній Кодекс визначав поняття «учасники процесу», в його тексті можна було помітити цілу низку інших неоднакових за змістом термінів, таких як «учасники кримінального судочинства», «учасник слідчої дії», «учасник процесуальної дії», «учасник судового розгляду», «особи, які беруть участь у кримінальному судочинстві». Варто зауважити, що не було би проблемою, принаймні з практичної точки зору, якщо б усі вищезазначені словосполучення вживались у значенні п. 8 ст. 32 КПК України 1960 року, тобто якщо б не було звуження чи розширення кола учасників кримінального процесу, які були передбачені п. 8 ст. 32 КПК України 1960 року (Уголовно-процесуальний кодекс України ВС УССР, 1960).

Проте, на жаль, здійснивши аналіз процесуальних норм попереднього КПК України, можемо побачити, що Кодекс вживав їх у різному значенні. Такі недоліки законодавчої техніки породжували значну кількість теоретичних і практичних проблем щодо правильного й однозначного розуміння поняття «учасники кримінального процесу» (Куспись, 2014: 156–157).

Основна частина. Проблематика тимчасового доступу до речей і документів як заходу забезпечення кримінального провадження досліджувалась такими вченими, як А.П. Бущенко, Ю.М. Грошевий, О.М. Гумін, М.П. Климчук, О.І. Коровайко, М.А. Погорельський, В.В. Рожнова, С.М. Смоков, О.Ю. Татаров, Л.Д. Удалова, В.І. Фаринник, В.О. Фінагеев, С.С. Чернявський, О.Г. Шило, Т.В. Малярчук, М.В. Домбай, Т.О. Кузубова. Ними розглянуті питання правової природи тимчасового доступу до речей і документів, його місця у системі заходів забезпечення кримінального провадження, форми тимчасового доступу до речей і документів, особливості тимчасового доступу до речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю, особливості розгляду клопотань слідчими суддями, проблеми практичної реалізації деяких положень глави 15 КПК України. Однак недостатньо дослідженими залишилися питання, пов'язані із суб'єктами проведення тимчасового доступу до речей і документів, їх процесуальним статусом.

Метою статті є здійснення порівняльного аналізу думок провідних науковців, вітчизняного кримінального процесуального законодавства щодо певного кола проблемних питань, які стосуються процесуального статусу суб'єктів застосування тимчасового доступу до речей і документів, порядку вжиття цього заходу. Всі ці питання потребують ґрунтовного наукового дослідження задля удосконалення положень чинного кримінального процесуального законодавства України.

Результати. Після прийняття нового КПК України можна стверджувати, що багато наукових і практичних проблем щодо визначення кола учасників кримінального процесу було вирішено. Зокрема, чинний КПК України, як і його попередник (видання 1960 року), навів у п. 25 ч. 1 ст. 3 коло учасників кримінального процесу, проте зробив це більш послідовно. Нині у тексті чинного процесуального закону вживається єдиний термін «учасники кримінального провадження», що вже можна вважати якісним зрушенням в однозначному розумінні цього терміна, отже, це неодмінно відобразиться під час практичного застосування положень КПК України. Щодо цього влучно висловились Т.В. Малярчук, яка зазначила, що точність мови закону є найважливішою передумовою однозначного розуміння, тлумачення й виконання правових приписів (Малярчук, 2012: 104).

Вважаємо за доцільне коротко зупинитись на окремих наукових підходах, присвячених визначенню кола осіб, які охоплюються поняттям «учасники кримінального провадження». Відразу зауважимо, що нижчезазначені наукові погляди були сформовані задовго до прийняття чинного КПК України, а деякі з них були написані ще в радянський період, тому обсяг висвітлення інформації у статті визначався за критеріями актуальності й доцільності, а також з урахуванням того, що новим КПК України було вирішено значну кількість досліджуваних у той період наукових проблем. Так, перша група науковців вважає, що учасниками кримінального провадження можуть бути як компетентні органи, що ведуть кримінальний процес, так і всі особи, які беруть у ньому участь на всіх чи окремих стадіях процесу (Рахунов, 1960: 10–24).

Інші науковці дотримуються думки про те, що учасниками кримінального провадження є лише суд, прокурор, слідчий, орган дізнання, обвинувачений, підозрюваний, його захисник, потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач, а також їх представники (Строгович, 1968: 203–205).

Ще один науковий підхід базується на тому, що учасниками провадження є лише особи, які у процесі відстоюють свій власний інтерес, а саме обвинувачений, підозрюваний, їх захисники, потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач та їх представники (Алексєєв, 1972: 96).

Останній науковий підхід, на якому ми б хотіли зупинитись, полягає в тому, що учасників кримінального провадження слід розглядати в широкому та вузькому розуміннях.

У вузькому розумінні до учасників кримінального провадження відносять осіб, які у кримінальному провадженні мають власну юридичну зацікавленість, обстоюють свої чи надані їм права та інтереси, посідають стійке місце під час здійснення провадження на всіх стадіях процесу та впливають своєю процесуальною діяльністю на перебіг і результати розгляду кримінального провадження. Зокрема, ними

є обвинувачений та його захисник, потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач, представник потерпілого, цивільного позивача та відповідача. У широкому розумінні учасниками процесу виступають усі особи, які залучаються до кримінального провадження, тобто до них належать слідчий, начальник слідчого відділу, прокурор, суддя, народні засідателі, обвинувачений, захисник обвинуваченого, підозрюваний, потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач, представник потерпілого, цивільного позивача та відповідача, законні представники та близькі родичі підозрюваного, обвинуваченого та потерпілого, свідки та поняті, спеціалісти, експерти, перекладачі, поручителі, заставодавці, секретар судового засідання та судовий розпорядник.

Як бачимо, наукових поглядів, присвячених визначенню кола учасників кримінального провадження, є достатньо. Усі вони суттєво різняться за своїм змістом, мають власне бачення проблеми й способів її вирішення, а також наукове обґрунтування своєї позиції.

Законодавцем під час розроблення й прийняття нового КПК України було впроваджено наукову концепцію, представники якої вважають, що учасниками кримінального провадження повинні визначатись як компетентні органи, які ведуть процес, так і всі особи, які беруть участь у провадженні на окремих чи всіх його стадіях (Рахунов, 1960: 57–69).

Правовий інститут тимчасового доступу до речей і документів є не новим для вітчизняного кримінального процесуального законодавства України. Однак досі КПК України потребує як ефективного застосування закладеного в нього різноманітного процесуального інструментарію з огляду на інтегровані в його положення європейські стандарти щодо завдань кримінального провадження, так і вдосконалення підходів до його використання, вмілого застосування такої важливої правової категорії, як суддівський розсуд, що дасть змогу забезпечити правників від помилок (Коровайко, 2013: 21).

З огляду на це практика застосування тимчасового доступу до речей і документів свідчить про певне коло проблемних питань, які потребують ґрунтовного наукового дослідження задля удосконалення положень чинного КПК України. Перш за все необхідно закріпити чіткий та дієвий процесуальний механізм його практичного застосування. З одного боку, це дасть змогу уникнути безпідставного порушення прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження, а з іншого боку, дасть можливість досягти швидкого, повного та неупередженого досудового розслідування та судового вирішення справи по суті.

Системний аналіз положень ст. ст. 159–166 КПК України дає змогу зазначити, що виконати ухвалу слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів може фізична особа, яка є стороною кримінального провадження, а також прізвище, ім'я та по батькові якої зазначено в цій ухвалі.

Зазначимо, що, відповідно до п. 19 ч. 1 ст. 3 КПК України, у кримінальному провадженні беруть участь дві сторони, а саме сторони обвинувачення та захисту. З боку обвинувачення це слідчий, керівник органу досудового розслідування, прокурор, а також потерпілий, його представник і законний представник у випадках, установлених КПК України.

При цьому в нормах глави 15 КПК України, що безпосередньо регламентують порядок застосування тимчасового доступу до речей і документів, відсутня пряма вказівка на потерпілого, його представника та законного представника як на осіб наділених правом застосування тимчасового доступу до речей і документів, тобто в цьому разі названі особи не виступають стороною кримінального провадження та позбавлені безпосередньої можливості застосування у своїх законних інтересах досліджуваного правового інституту.

Аналіз п. 25 ч. 1 ст. 3 КПК України дає можливість дійти висновку, що перелік осіб, яких законодавець вважав за доцільне віднести до учасників кримінального провадження, є вичерпним.

На наш погляд, зазначена процесуальна норма дає можливість дійти висновку, що віднесення тієї чи іншої особи до законодавчої категорії «учасники кримінального провадження» було здійснено за принципом «усі особи, які беруть участь у кримінальному провадженні, є його учасниками», а цей перелік є вичерпним. Виправданим винятком із цього принципу можна назвати не віднесення до кола учасників хіба що суду. Можливо, саме так законодавець хотів підкреслити його особливий статус у процесі. Проте більш спірним залишається питання не віднесення до кола учасників володільця речей і документів, фактична участь якого передбачена главою 15 КПК України «Тимчасовий доступ до речей та документів».

На жаль, до кола учасників кримінального провадження не було віднесено володільця речей та документів, фактична участь якого регламентована главою 15 КПК України. Одряду зауважимо, що КПК України містить цілу низку процесуальних норм, у яких зустрічається слово «володільця» (ст. ст. 174, 264, 270 КПК України), проте внаслідок того, що нас цікавить дослідження участі у кримінальному провадженні не лише володільця речей та документів у межах процесуального інституту тимчасового доступу до речей та документів, то увага в цьому дослідженні буде присвячена останньому.

Стороною кримінального провадження з боку захисту є підозрюваний, обвинувачений, засуджений, виправданий, особа, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, їхні захисники та законні представники, тобто зазначені особи наділені законодавцем правом застосування тимчасового доступу до речей і документів (Кузубова, 2015: 175–176).

Розпочнемо розгляд основних, на нашу думку, учасників, якими є слідчий та прокурор.

Отже, слідчий та прокурор наділені повноваженнями збирати (отримувати) докази в кримінальному провадженні. Основними доказами у кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому КПК України порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя й суд встановлюють наявність чи

відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню (ч. 1 ст. 84 КПК України).

Досліджуючи це питання, М.В. Домбай зазначає, що вивчення практики показує, що під час розслідування злочинів, вчинених у сфері господарської діяльності, у 99,9% тимчасовому вилучення підлягають саме документи (Домбай, 2015: 125).

Враховуючи практичний досвід своєї діяльності, вважаємо доцільним вказати, що однією з першочергових процесуальних дій, яка проводиться слідчими органів, що здійснюють контроль за дотриманням податкового законодавства, є тимчасовий доступ до документів.

Отже, вважаємо, що під час проведення цієї процесуальної дії слід враховувати предмет тимчасового вилучення, а саме речі та/або документи. Доцільно буде під час тимчасового вилучення документів складати клопотання про тимчасовий доступ до документів, за тимчасового доступу тільки до речей – клопотання про тимчасовий доступ до речей, на що необхідно звертати увагу слідчих та прокурорів, які звертаються до суду з таким проханням.

У ч. 2 ст. 159 КПК України зазначено, що тимчасовий доступ до речей та документів на стадії досудового розслідування здійснюється тільки на підставі ухвали слідчого судді, суду. Для отримання ухвали про тимчасовий доступ до речей та документів слідчий та прокурор повинні виконати низку процесуальних кроків.

Отже, процедуру забезпечення тимчасового доступу до речей та документів можна розділити на три етапи, такі як підготовчий, погоджувальний та виконавчий. На підготовчому етапі слідчий самостійно, тобто без участі процесуального керівника, приймає рішення про проведення тимчасового доступу до документів.

Після оформлення клопотання про тимчасовий доступ до речей та/або документів слідчий погоджує всі примірники клопотань у прокурора, який здійснює процесуальне керівництво досудовим розслідуванням. На погоджувальному етапі розпочинається реалізація повноважень прокурора, який під час погодження клопотання про тимчасовий доступ до речей та/або документів зобов'язаний перевірити оформлення клопотання, а саме зміст клопотання та наявність додатків до клопотання, погодити клопотання або повернути слідчому на доопрацювання.

Вивчаючи практику роботи оперативних підрозділів податкової міліції Державної фіскальної служби України, відзначаємо, що бувають випадки, коли під час проведення досудового розслідування слідчі органи, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, проводять тимчасовий доступ до документів, які перебувають у володінні юридичних або фізичних осіб, які задіяні у схемі ухилення від сплати податків, але відомості щодо яких не внесені до Єдиного реєстру досудових розслідувань (тобто щодо цих суб'єктів підприємницької діяльності не розпочато кримінальне провадження). Для попередження незаконного доступу до документів, які знаходяться саме у таких суб'єктів, прокурор зобов'язаний вимагати у слідчого докази спільної фінансово-господарської діяльності з порушником чи пособником в ухиленні від оподаткування. Якщо слідчим не надаються докази, його дії вважаються незаконними, а прокурор зобов'язаний не погоджувати таке клопотання.

Саме в обов'язки процесуального керівника входить виявлення таких фактів та протидія ним. За відмови прокурором у погодженні клопотання про тимчасовий доступ до документів слідчий має право звернутися до керівника органу досудового розслідування, який після вивчення клопотання за необхідності ініціює розгляд питань, порушених у ньому, перед прокурором вищого рівня, який протягом трьох днів погоджує відповідне клопотання або відмовляє у його погодженні (ч. 3 ст. 40 КПК України).

Розгляд клопотання про тимчасовий доступ до речей та/або документів слідчим суддею передбачений ст. 163 КПК України. Під час розгляду клопотання слідчим суддею важливою є безпосередня участь як слідчого, так і процесуального керівника (прокурора), які у судовому засіданні зобов'язані довести наявність достатніх підстав для тимчасового доступу до речей та/або документів, передбачених ч. 5 ст. 163 КПК України (Тацій та ін., 2012).

Це також обумовлено тим, що слідчий суддя розглядає клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів за участю сторони кримінального провадження, яка подала клопотання (ч. 4 ст. 163 КПК України), а також для доведення наявності достатніх підстав, передбачених ч. 5, ч. 6 ст. 163 КПК України. Неявка без поважної причини сторони кримінального провадження, якою подане клопотання про тимчасовий доступ до документів, свідчить про фактичне не підтримання поданого клопотання та не доведення зазначених обставин, що має оцінюватись як підстава для відмови у задоволенні такого клопотання (Тацій та ін., 2012).

Нині здебільшого прокурори не беруть участь у розгляді клопотань про тимчасовий доступ до речей та/або документів слідчим суддею. На нашу думку, участь процесуального керівника у розгляді таких клопотань є обов'язковою. Виконавчий етап розпочинається з отримання слідчим та прокурором ухвали про тимчасовий доступ до речей та/або документів. Законодавцем зазначено, що виконавцем ухвали про тимчасовий доступ до речей та/або документів є особа, зазначена в ухвалі слідчого судді (ч. 1 ст. 165 КПК України).

Так, в ухвалі про тимчасовий доступ до документів найчастіше зазначаються слідчі та співробітники оперативних підрозділів. На нашу думку, така практика є правильною. Однак оскільки тимчасовий доступ до речей та/або документів належить до заходів забезпечення кримінального провадження (ч. 2 ст. 131 КПК України), а співробітникам оперативних підрозділів доручається лише проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій (п. 3 ч. 2 ст. 40 КПК України), то вважаємо за необхідне усунути цю прогалину у чинному законодавстві.

Про це також зазначалося суддею Апеляційного суду м. Києва Т.М. Тютюном під час узагальнення проблемних питань, які виникають в ході розгляду клопотань про тимчасовий доступ до речей і документів, ще у 2014 році (Тютюн, 2015).

Також вважаємо за необхідне звернути увагу на такого учасника під час застосування тимчасового доступу до речей та документів, як особа, у володінні якої знаходяться речі та документи. Саме так її визначає законодавець у главі 15 КПК України.

Фактична участь володільця речей і документів у кримінальному провадженні не викликає жодних сумнівів. Вище вже було наведено міркування, що аналіз п. 25 ч. 1 ст. 3 КПК України дає підстави вважати, що учасниками кримінального провадження є всі особи, які беруть у ньому участь, тому виникає запитання щодо того, якими міркуваннями керувався законодавець, не відносячи до кола учасників кримінального провадження особу, яка фактично бере у ньому участь. У контексті поставленого питання видається доцільним з'ясувати лексичне значення слова «учасник». Під учасником розуміють того, хто бере участь у певній діяльності з будь-якого приводу (Ожегов, 1986: 734).

Лексичне значення аналізованого слова підводить до лаконічного висновку: особа, яка бере участь у тій чи іншій діяльності, не може не бути учасником цієї діяльності. У контексті специфіки участі володільця речей і документів у кримінальному провадженні варто зазначити, що він залучається у провадження не з власної волі, однак бере в ньому участь, тому саме по собі його примусове залучення до процесу не є підставою для твердження, що він не виступає учасником провадження. Проте щодо регламентації п. 25 ч. 1 ст. 3 КПК України складається ситуація, що хоча володільця речей та документів бере участь у кримінальному провадженні, проте водночас його юридичним учасником не є.

Свого часу вітчизняний науковець С.А. Альперт, досліджуючи процесуальний інститут учасників кримінального процесу, висловив думку про те, що всі учасники процесу тією чи іншою мірою беруть участь у справі, вступаючи між собою у кримінально-процесуальні відносини, тому є учасниками кримінального процесу (Альперт, 1997: 2).

Висновки. Аналізуючи вищевикладене, ми, повністю погоджуючись із висловленою думкою, можемо лише додати, що всіх осіб, які беруть участь у провадженні, об'єднує те, що вони тією чи іншою мірою, із власної чи чужої волі, з різним змістом процесуальних прав та обов'язків, процесуальною спрямованістю своєї діяльності беруть участь у кримінальному провадженні. Кожен із них, реалізуючи свої процесуальні права та виконуючи обов'язки у кримінальному провадженні, забезпечує реалізацію завдань цього провадження, які передбачені ст. 2 КПК України.

У науці кримінального процесуального права давно сформована думка про те, що кожен учасник кримінального провадження наділений процесуальним статусом, який виключає процесуальні права, обов'язки та відповідальність (елементи процесуального статусу особи). Наявність цих трьох елементів процесуального статусу дає можливість стверджувати, що особа у кримінальному процесі виступає його учасником.

Список використаних джерел:

1. Альперт С.А. Субъекты уголовного процесса. Харьков, 1997. 60 с.
2. Алексеев Н.С. Понятия участников уголовного процесса. Их классификация / ред. В.З. Лакашевича, П.С. Элькинд. Москва : Юридическая литература, 1972. 269 с.
3. Домбай М.В. Процесуальні повноваження слідчого та прокурора при забезпеченні тимчасового доступу до документів. *Застосування положень КПК України: проблеми та шляхи їх вирішення* : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (до 3-ї річниці КПК України). Ірпінь : Видавництво Національного університету ДПС, 2015. 432 с.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. Т. 1 / О.М. Бандурка, Є.М. Блажівський, Є.П. Бурдоль та ін. ; за заг.ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, А.В. Портнова. Харків : Право, 2012.
5. Куспись Б.А. Володільця речей та документів – учасник кримінального провадження. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 1. Т. 3. С. 156–157.
6. Коровайко О.І. Розгляд клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження: проблемні питання, що виникають у практиці слідчих суддів. *Слово національної школи суддів України*. 2013. № 1 (2). С. 21–31.
7. Кузубова Т.О. Учасники кримінального провадження уповноважені на здійснення тимчасового доступу до речей і документів. *Застосування положень КПК України: проблеми та шляхи їх вирішення* : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (до 3-ї річниці КПК України). Ірпінь : Видавництво Національного університету ДПС, 2015. С. 175–176.
8. Мальярчук Т.С. Точність мови закону як запорука правильного розуміння, тлумачення і виконання кримінально-процесуальних приписів. *Наше право*. 2012. № 1. Ч. 2. С. 104.
9. Ожегов С.И. Словарь русского языка. Москва, 1986. 896 с.
10. Рахунов Р.Д. Участники уголовно-процессуальной деятельности по советскому праву. Москва : Госюризд, 1960. 248 с.
11. Строгович М.С. Курс советского уголовного процесса. Москва : Наука, 1968. Т. 1. 432 с.
12. Тютюн Т.М. Узагальнення проблемних питань, які виникають при розгляді клопотань про тимчасовий доступ до речей і документів. 2015. URL: apcourtkiev.gov.ua.
13. Уголовно-процесуальний кодекс Украины ВС УССР от 28 декабря 1960 года (втратив чинність). URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KD0007.html.

References:

1. Alpert S.A. (1997). Subekty ugolovnoho protcessa [Subjects of criminal proceedings]. Kh. 60 p. [in Russian].
2. Alekseev N.S. (1972). Poniatiia uchastnikov ugolovnoho protcessa. Ikh klassifikatsiia [The concepts of the participants in the criminal process. Their classification]; M.: Iuridicheskaia literatura. 269 p. [in Russian].
3. Dombai M.V. (2015). Protseesualni povnovazhennia slidchoho ta prokurora pry zabezpechenni tymchasovoho dostupu do dokumentiv [Procedural powers of the investigator and the prosecutor in providing temporary access to documents]. Zastosuvannia polozhen KPK Ukrainy: problemy ta shliakhy yikh vyrishennia: zbirnyk materialiv Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii (do 3-yi richnytsi KPK Ukrainy). – Irpin : Vydavnytstvo Natsionalnogo universytetu DPS. 432 p. [in Ukrainian].
4. Tatsii V.Ia. ta in (red.). (2012). Kryminalnyi protseesualnyi kodeks Ukrainy. Naukovo-praktychnyi komentar [Criminal Procedure Code of Ukraine. Scientific and practical commentary]; u 2 t. T. 1. Kh.: Pravo. [in Ukrainian].
5. Kuspys B.A. (2014). Volodilets rechei ta dokumentiv – uchastnyk kryminalnogo provadzhennia [The owner of things and documents is a participant in criminal proceedings]. *Naukovi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu*. Vypusk 1. Tom 3. pp. 156–157. [in Ukrainian].
6. Korovaiko O.I. (2013). Rozghliad klopota pro zastosuvannia zakhodiv zabezpechennia kryminalnogo provadzhennia : problemni pytannia, shcho vynykaiut u praktytsi slidchykh suddiv [Consideration of motions for the application of measures to ensure criminal proceedings: problematic issues that arise in the practice of investigating judges]. *Slovo natsionalnoi shkoly suddiv Ukrainy*. № 1 (2). pp. 21–31. [in Ukrainian].
7. Kuzubova T.O. (2015). Uchasnyky kryminalnogo provadzhennia upovnovazheni na zdiisnennia tymchasovoho dostupu do rechei i dokumentiv [Participants in criminal proceedings are authorized to exercise temporary access to things and documents]. *Zastosuvannia polozhen KPK Ukrainy: problemy ta shliakhy yikh vyrishennia: zbirnyk materialiv Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii (do 3-yi richnytsi KPK Ukrainy)*. – Irpin : Vydavnytstvo Natsionalnogo universytetu DPS. pp. 175–176. [in Ukrainian].
8. Maliarchuk T.S. (2012). Tochnist movy zakonu yak zaporuka pravylnoho rozuminnia, tlumachennia i vykonannia kryminalno - protseesualnykh prypysiv [Accuracy of the language of the law as a guarantee of correct understanding, interpretation and execution of criminal procedural instructions]. *Nashe pravo*. № 1. Ch. 2. pp. 104. [in Ukrainian].
9. Ozhegov S.I. (1986). Slovar russkogo iazyka [Dictionary of the Russian language]. M., 1986. 896 p. [in Russian].
10. Rakhunov R.D. (1960). Uchasnyky ugolovno-protseesualnoi deiatelnosti po sovetskomy pravu [Participants in criminal procedural activities under Soviet law]. M. : Gosizurzd. 248 p. [in Russian].
11. Strogovich M.S. (1968). Kurs sovetskogo ugolovnoho protcessa [Course of Soviet Criminal Procedure]. M.: Nauka. T. 1. 432 p. [in Russian].
12. Tiutiun T.M. (2015). Uzahalnennia problemnykh pytan, yaki vynykaiut pry rozghliadi klopota pro tymchasovyi dostup do rechei i dokumentiv [Generalization of problematic issues that arise when considering requests for temporary access to things and documents] // *Rezhym dostupu: apcourtkiev.gov.ua*. [in Ukrainian].
13. Uholovno-protseesualnyi kodeks Ukraïny VS USSR [Criminal Procedure Code of Ukraine of the Supreme Council of the Ukrainian SSR] ot 28.12.1960 hoda (vtratyv chynnist). *Rezhym dostupu: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/KD0007.html*. [in Ukrainian].

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.6.3.37>

PRZEJAWY KORUPCJI, KTÓRYM TOWARZYSZĄ URZĘDNICY I FUNKCJONARIUSZE

Vyta Sharkova

*aspirant Katedry Zapewnienia Bezpieczeństwa Finansowego i Dochodzenia Finansowego Narodowej
Akademii Spraw Wewnętrznych (Kijów, Ukraina)*

ORCID: 0000-0002-9846-9653

e-mail: VSharkova@ukr.net

Adnotacja. Znaczenie artykułu polega na tym, że nowoczesna służba publiczna pełni różnorodne funkcje. Dziś społeczeństwo oczekuje od rządu i władz lokalnych, a także innych organów państwowych, szerokiego zakresu usług, takich jak dobre drogi, szeroko obejmujące zaopatrzenie w gaz, zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie wody, nowe szkoły, wysokiej jakości opieka zdrowotna, bezpieczeństwo i tym podobne. Zaspokojenie tych potrzeb jest głównym zadaniem administracji publicznej i zaangażowanych w ten proces urzędników państwowych. Zakup towarów, prac i usług stanowi dużą część tego zadania. W artykule zbadano przejawy korupcji, którym towarzyszą urzędnicy i funkcjonariusze. Stwierdzono, że możliwe jest uzyskanie wymiernych wyników wskaźników obniżenia poziomu korupcji tylko poprzez zastosowanie zintegrowanego podejścia, czyli zrównoważonego stosowania wszystkich metod przeciwdziałania na wszystkich etapach procesu zamówień publicznych. Ustalono, że korupcja w systemie zamówień publicznych prowadzi